

ÖĞRETMEN ADAYLARININ OKUL DENEYİMİ II DERSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği)*

Muallâ BİLGİN AKSU** Hasan DEMİRTAŞ***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının, Okul Deneyimi II dersini ilgili boyutlar açısından nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymaktır.

Araştırmanın evrenini, 2004–2005 öğretim yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinin dördüncü sınıflarında öğrenim gören toplam 1488 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, her bir uygulama öğretmeninin sorumluluğuna verilen toplam öğretmen adayının yarısı olarak belirlenmiştir. Böylece tüm uygulama okulları ve öğretmenleri araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma sonuçları deneklerin, en olumlu yönde kendilerini, en olumsuz yönde okul müdürlerini değerlendirdiklerini göstermektedir. Olumlu olarak değerlendirilmekle birlikte en düşük ortalama öğretim elemanları için elde edilmiştir. Uygulama öğretmenlerinin değerlendirilmesinde, normal öğretimde olan ve öğretmenlik programını isteyerek seçen deneklerin daha olumlu oldukları gözlenmiştir. Öğretmen adayları kendilerini kişisel çaba faktöründe, okul faktöründen daha düşük düzeyde değerlendirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayı, Uygulama Okulu, Okul Deneyimi

* Bu makale XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (28–30 Eylül 2005), Pamukkale Üniversitesi, Denizli’de Sözlü Bildiri Olarak Sunulmuştur.

** Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü EYD ABD.

*** İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü EYD ABD.
hdemirtas@inonu.edu.tr

OPINIONS OF STUDENT TEACHERS UPON SCHOOL EXPERIENCE II COURSE (A sample of Educational Faculty at Inonu University)

ABSTRACT

The purpose of this study is to provide a clear picture of how teacher candidates evaluate the School Experience-II course in terms of related dimensions.

The population of the study was composed of senior students (N= 1488) attending to a teaching program in Faculty of Education at Inonu University during 2004-2005 academic year. The sample consisted of the half of the students sent to each master teacher. Thus, all schools selected for practice and all master teachers were encompassed.

According to the results, it was seen that while the subjects evaluated themselves with the highest grades, they gave the lowest points to the principals of the schools. Although they evaluated the instructors of the course positively, the instructors got the lowest mean. It was observed that subjects in the normal education system and preferred a teaching program willingly tend to evaluate their master teachers more positively. The level of self assessment of the subjects is lower in personal effort factor than school factor.

Keywords: *Student Teachers, School for Practice, School Experience.*

GİRİŞ

Okul Deneyimi II dersi, öğretmen adayının uygulama yapacağı okulda, öğretme-öğrenme sürecinde gözlem, uygulama ve değerlendirme yapması amacıyla planlanan bir derstir. Bu ders, öğretmen adaylarına; öğrenme etkinliklerini planlayarak uygulayabilme, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları tanıyabilme ve okuldaki diğer öğretmenlerle verimli ve uyumlu çalışabilme gibi becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Okul Deneyimi II dersi, içinde yer alan etkinliklerin gözlemin ötesinde uygulama niteliği taşıması ve öğretmen adaylarını öğretmenlik uygulamalarına hazırlaması açısından oldukça önemli bir derstir. Bu nedenle, öğretmen adaylarının mesleki bilgi ve beceri kazanmaları sürecinde önemli bir yer tutmaktadır.

Bir dersin amaçlarının hangi ölçüde gerçekleştiğini anlayabilmenin yollarından biri, ders sürecinin öğrenciler tarafından içtenlikle değerlendirilebilmesidir. Fakülte-okul işbirliği, uygulamanın başından itibaren hep ilgi konusu olmuş; farklı üniversitelerde değişik yönleriyle araştırmalar yapılmıştır. Bakioğlu, Gürdal ve Berkem (2000), araştırmalarında uygulama öğretmenliği kursuna katılan öğretmenlerin yeni öğretim yöntemleri konusunda kendilerine seminer verilmesi, uygulama öğretmenlerinin özenle seçilmesi ve bu kurslara okul müdürlerinin de katılmasını istediklerini gözlemişlerdir. Toprakçı (2001), öğretmen adaylarının Okul Deneyimi II dersine gitmeden önce ve gittikten sonra tutumlarını ölçmüş ve bazı etkinliklere ilişkin tutumlarda anlamlı farklılıklar saptamıştır. Güven (2004), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının okul uygulamalarına ilişkin algılarını belirlemeyi amaçladığı bir çalışmada, adayların çoğunluğunun ilköğretim deneyimlerinden hayal kırıklığına uğradıklarını; ancak tümünün okul uygulamalarını çok yararlı ve mesleki gelişme için gerekli bulduklarını gözlemiştir.

Fakülte-okul işbirliğine yurtdışından örnekler de şöyle özetlenebilir: Williams ve Alawiye (2001), Profesyonel Ortaklık Programı adını verdikleri bir pilot uygulamanın sonunda, uygulamanın gerek okulun öğretmenleri gerekse öğrencileri için harika bir deneyim olduğunu; ilköğretim öğrencilerinin öğretmen adayının coşku ve bilgisinden çok yararlandıklarını gözlemişlerdir. Brandon (2000), öğretim uygulamasının, öğrenimlerinin ikinci sınıfında bulunan öğretmen adayları üzerindeki etkisini cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmış ve belirli öğretim yeterliklerinin etkisinin kadın öğretmen adaylarında öğretim uygulaması öncesinde daha düşük iken; öğretim uygulamasından sonra yeterlikleri uygulama yeteneklerine ilişkin algılarında cinsler arasında istatistiksel bir farklılık bulunmamıştır. Cambers ve Roper (2000), İngiltere’de ortaokul dal öğretmeni olmak için bir yıl süreli öğretmen yetiştirme programına katılan öğrencilerin programı terk nedenlerini sorguladıkları çalışmalarında, bazı öğrencilerin uygulama yaptıkları okulu yardımcı olmayan, hatta engelleyici olarak nitelendiklerini; öğretmenlerin de çok yardımcı olmadığını gözlemişlerdir. Terk nedenleri de iş yükü, stres, düşük moral ve genel mutsuzluk olarak belirlenmiştir. Girod ve Cavanaugh (2001), öğretmenlik uygulamalarında teknolojiyi değişimin bir ajanı olarak görmüşler ve öğretmenlere teknoloji kullanımı için zaman, destek ve yaratıcı alan verilmesini önermişlerdir. Halbach (2000), öğrencilerin bakış açıları üzerinde, öğretim uygulamasının ders ortamında öğretilenlerden çok daha etkili olduğu sonucuna varmıştır. Lee, Chi ve Walker (2000), birçok öğretmen adayının okul müdürlüğü hakkında olumsuz inançlara sahip olduğunu gözlemişler; ancak adayların statükodan

memnun olmadıkları halde yetke ilişkilerinde bir değişim beklemediklerini belirtmişlerdir.

AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı, öğretmen adaylarının, Okul Deneyimi II dersini ilgili boyutlar açısından nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adayları:
  - a. Okul Deneyimi II dersi için gönderildikleri uygulama okullarını nasıl değerlendirmektedirler?
  - b. Okul Deneyimi II dersi için gönderildikleri uygulama okulunun müdürünü nasıl değerlendirmektedirler?
  - c. Okul Deneyimi II dersinden sorumlu olan uygulama öğretmenini nasıl değerlendirmektedirler?
  - d. Okul Deneyimi II dersinden sorumlu olan fakülte uygulama öğretim elemanını nasıl değerlendirmektedirler?
  - e. Okul Deneyimi II dersinde kendilerini nasıl değerlendirmektedirler?
2. Öğretmen adaylarının değerlendirmeleri, cinsiyet, öğretim türü, ortaöğretim türü, bölüm-program, bölüm-programı isteyerek seçme ya da seçmeme ve başarı algısı değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini, 2004-2005 öğretim yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinin dördüncü sınıflarında öğrenim gören toplam 1488 öğrenci oluşturmaktadır. Okul Deneyimi II dersi, bu öğretim yılında 27 uygulama okulunda toplam 201 uygulama öğretmenin rehberliğinde yürütülmüştür. Araştırmanın örnekleme ise, her bir uygulama öğretmenin sorumluluğuna verilen toplam öğretmen adayının yarısı olarak belirlenmiştir. Her öğretmenin sorumluluğunda bulunan 6-8 öğretmen adayının rasgele seçilen 3-4'üne veri toplama aracı verilmiş, ancak 392'sinin uygun biçimde yanıtladığı görülmüştür. Dönüş oranı yüzde 52 olmakla birlikte, 392 sayısı evrenin yüzde 26'sını oluşturduğu için toplanan veriler yeterli bulunmuştur.

Veri toplama aracı tasarlanırken, Fakülte-Okul İşbirliği (YÖK/DB, 1998) kitabında yer alan beklentilerden ve araştırmacıların uygulama sürecindeki gözlemlerinden yararlanılmıştır. Aracın geçerlik ve güvenilirlik

çalışmaları yapılmış; bu amaçla yapı geçerliği için faktör analizi uygulanmış, güvenilirlik için de alfa değerleri bulunmuştur. Ölçme aracı, uygulama okulu için beş, uygulama okul müdürü için dört, uygulama öğretmeni için 19, fakülte öğretim elemanı için beş maddeli ve tek faktörlüdür. Öğretmen adayı özdeğerlendirme ölçeği ise, “kişisel çaba” faktöründe dokuz, “okul” faktöründe dört olmak üzere toplam 13 maddeli ve iki faktörlü olarak belirlenmiştir. Ölçekte yer alan maddeler, yüklendikleri faktörlerle birlikte Ek A’da sunulmuştur. Veri toplama aracı olarak, her zaman (5) ile hiçbir zaman (1) arasındaki seçeneklerin yer aldığı beşli Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Ölçme aracında, ayrıca altı kimlik değişkeni ile bir açık uçlu madde de bulunmaktadır.

Verilerin yorumu için benimsenen ölçüt de şöyledir:

Aritmetik ortalama $\leq 3,00$ ise deneklerin o alana ilişkin değerlendirmeleri olumsuz,

Aritmetik ortalama $> 3,00$ ise deneklerin o alana ilişkin değerlendirmeleri olumlu.

Ayrıca verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında t testi, F testi ile farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey, Scheffe ve LSD testleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Aşağıda araştırmada elde edilen bulgular, yanıt aranan sorulara göre sırasıyla ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Öğretmen Adaylarının Uygulama Okuluna İlişkin Görüşleri:

Öğretmen adaylarının uygulama okullarına ilişkin değerlendirmeleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, adayların uygulama okullarını seçilmiş tüm değişkenlerde olumlu yönde değerlendirdikleri görülmektedir. Uygulama okulu için elde edilen aritmetik ortalamaların en düşüğü 3,61, en yükseği 3,99’ dur.

Cinsiyet, ortaöğrenim türü ve başarı algısı değişkenlerine göre uygulama okulunun değerlendirilmesine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Öğretim türünde $\alpha = .001$, bölüm/programda $\alpha = .01$, programa isteklilikte $\alpha = .05$ düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Normal öğretimde öğrenim gören, ortaöğretim için hazırlanan ve bölüm ya da programlarını isteyerek seçen öğretmen adayları uygulama okullarını daha olumlu olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının *Uygulama Okuluna* İlişkin Değerlendirmelerinin Seçilmiş Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzy	n	X	SS	F/ t	P
Cinsiyet	Kadın	199	3,85	0,58	-1,054	0,293
	Erkek	193	3,90	0,53		
Öğretim Türü	Normal	233	3,95	0,50	3,268***	0,001
	İkinci	159	3,76	0,62		
Ortaöğrenim Türü	Genel Lise	292	3,91	0,56	-0,695	0,488
	Diğer	100	3,86	0,57		
Bölüm/Program	İlköğretim	265	3,82	0,56	-2,915**	0,004
	Ortaöğretim	127	3,99	0,54		
İsteklilik	Evet	304	3,91	0,54	2,124*	0,034
	Hayır	88	3,76	0,61		
Başarı Algısı	Başarılı	143	3,87	0,57	1,689	0,186
	Orta Düzey	235	3,89	0,54		
	Başarısız	14	3,61	0,78		

*p<.05, **p<.01,***p<.001

Öğretmen Adaylarının Uygulama Okulu Müdürüne İlişkin Görüşleri:

Öğretmen adaylarının uygulama okulu müdürlerine ilişkin değerlendirmeleri Tablo 2’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, adayların uygulama okulu müdürlerini seçilmiş tüm değişkenlerde olumsuz yönde değerlendirdikleri görülmektedir. Uygulama okulu müdürü için elde edilen aritmetik ortalamaların en düşüğü 2,18, en yükseği 2,68’ dir.

Cinsiyet, ortaöğrenim türü, programa isteklilik ve başarı algısı, uygulama okulu müdürünün değerlendirilmesinde önemli değişkenler bulunmaz iken; öğretim türünde $\alpha = .01$, bölüm/programda $\alpha = .05$ düzeyinde olmak üzere yalnızca iki değişkende anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Normal öğretimde öğrenim gören ve ortaöğretim için hazırlanan öğretmen adayları, uygulama okulu müdürlerini olumsuz yönde olmakla birlikte daha yüksek puanla değerlendirmişlerdir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının *Uygulama Okulu Müdürüne* İlişkin Değerlendirmelerinin Seçilmiş Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	n	X	SS	F/ t	P
Cinsiyet	Kadın	199	2,46	1,16	-0,387	0,699
	Erkek	193	2,50	1,09		
Öğretim Türü	Normal	233	2,60	1,13	2,634**	0,009
	İkinci	159	2,30	1,10		
Ortaöğrenim Türü	Genel Lise	292	2,43	1,14	-1,570	0,117
	Diğer	100	2,60	1,07		
Bölüm/Program	İlköğretim	265	2,38	1,09	-2,486*	0,013
	Ortaöğretim	127	2,68	1,17		
İsteklilik	Evet	304	2,49	1,13	0,296	0,767
	Hayır	88	2,45	1,11		
Başarı Algısı	Başarılı	143	2,58	1,14	1,186	0,306
	Orta Düzey	235	2,44	1,11		
	Başarısız	14	2,18	1,21		

*p<.05, **p<.01,***p<.001

Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretmenine İlişkin Görüşleri:

Öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerine ilişkin değerlendirmeleri Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, adayların uygulama öğretmenlerini seçilmiş tüm değişkenlerde olumlu yönde değerlendirdikleri görülmektedir. Uygulama öğretmenleri için elde edilen aritmetik ortalamaların en düşüğü 3,65, en yükseği 3,99'dur.

Cinsiyet, ortaöğrenim türü, bölüm/program ve başarı algısı, uygulama öğretmenlerinin değerlendirilmesinde önemli değişkenler bulunmaz iken; $\alpha = .05$ düzeyinde, öğretim türü ve programa isteklilik değişkenlerinde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Normal öğretimde öğrenim gören ve bölüm/programı isteyerek gelmiş olan olarak öğretmen adayları uygulama öğretmenlerini daha olumlu olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının *Uygulama Öğretmenine* İlişkin Değerlendirmelerinin Seçilmiş Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	n	X	SS	F/t	P
Cinsiyet	Kadın	199	3,90	0,64	-0,763	0,446
	Erkek	193	3,95	0,59		
Öğretim Türü	Normal	233	3,99	0,55	2,513*	0,013
	İkinci	159	3,83	0,69		
Ortaöğrenim Türü	Genel Lise	292	3,94	0,62	-0,832	0,406
	Diğer	100	3,88	0,61		
Bölüm/Program	İlköğretim	265	3,90	0,62	-1,051	0,294
	Ortaöğretim	127	3,97	0,62		
İsteklilik	Evet	304	3,96	0,61	2,087*	0,038
	Hayır	88	3,81	0,63		
Başarı Algısı	Başarılı	143	3,88	0,68	2,289	0,103
	Orta Düzey	235	3,97	0,56		
	Başarısız	14	3,65	0,79		

*p<.05 , **p<.01,***p<.001

Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretim Elemanına İlişkin Görüşleri:

Öğretmen adaylarının uygulama öğretim elemanlarına ilişkin değerlendirmeleri Tablo 4'te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, adayların uygulama öğretim elemanlarını seçilmiş tüm değişkenlerde olumlu yönde değerlendirdikleri görülmektedir. Uygulama öğretim elemanları için elde edilen aritmetik ortalamaların en düşüğü 3,64, en yükseği 4,21'dir.

Cinsiyet, öğretim türü, ortaöğrenim türü, bölüm/programa isteklilik ve başarı algısı, uygulama öğretim elemanlarının değerlendirilmesinde önemli değişkenler olarak görülmez iken; yalnızca bölüm/program değişkeninde $\alpha=.001$ düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Ortaöğretim öğretmen adayları uygulama öğretim elemanlarını daha olumlu olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının *Uygulama Öğretim Elemanına* İlişkin Değerlendirmelerinin Seçilmiş Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	n	X	SS	F/t	P
Cinsiyet	Kadın	199	3,83	1,01	0,225	0,822
	Erkek	193	3,81	0,90		
Öğretim Türü	Normal	233	3,89	0,90	1,740	0,075
	İkinci	159	3,72	1,03		
Ortaöğrenim Türü	Genel Lise	292	3,80	0,99	-0,940	0,348
	Diğer	100	3,90	0,86		
Bölüm/Program	İlköğretim	265	3,64	0,94	-5,798***	0,000
	Ortaöğretim	127	4,21	0,86		
İsteklilik	Evet	304	3,86	0,93	1,544	0,123
	Hayır	88	3,68	1,04		
Başarı Algısı	Başarılı	143	3,73	1,04	1,184	0,307
	Orta Düzey	235	3,88	0,90		
	Başarısız	14	3,79	1,00		

*p<.05 , **p<.01,***p<.001

Öğretmen Adaylarının Kendilerine İlişkin Görüşleri:

Öğretmen adayları, kendilerini iki faktörlü bir araç üzerinde değerlendirmişlerdir. Öz değerlendirmenin ilk faktörü kişisel çaba, ikinci faktörü okula ilişkindir.

Öğretmen adaylarının kendilerini kişisel çaba bakımından değerlendirmeleri Tablo 5'te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, öğretmen adaylarının kendilerini bu faktörde seçilmiş tüm değişkenlerde olumlu yönde değerlendirdikleri görülmektedir. Kendi kişisel çabaları için elde edilen aritmetik ortalamaların en düşüğü 3,44, en yükseği 4,13'tür.

Bu faktörde yalnızca iki değişken (öğretim türü ve ortaöğrenim türü) istatistiksel açıdan önemli bulunmaz iken; cinsiyet değişkeninde $\alpha = .01$, bölüm/program, bölüm/programa isteklilik ve başarı algısı değişkenlerinde $\alpha = .001$ düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Kadın, ortaöğretim öğretmenliği için hazırlanan, bölüm/programı isteyerek gelen, başarı algısı daha yüksek olan öğretmen adayları kendilerini kişisel çaba faktöründe daha olumlu olarak değerlendirmişlerdir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Özdeğerlendirmelerinin (Kişisel Çaba Faktöründe), Seçilmiş Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	n	X ¹	SS	F/t	P
Cinsiyet	Kadın	199	4,04	0,49	3,083**	0,002
	Erkek	193	3,87	0,60		
Öğretim Türü	Normal	233	3,98	0,51	0,982	0,312
	İkinci	159	3,93	0,61		
Ortaöğrenim Türü	Genel Lise	292	3,96	0,58	0,193	0,847
	Diğer	100	3,95	0,47		
Bölüm/Program	İlköğretim	265	3,89	0,56	-3,689***	0,000
	Ortaöğretim	127	4,11	0,51		
İsteklilik	Evet	304	4,01	0,52	3,630***	0,000
	Hayır	88	3,77	0,61		
Başarı Algısı	Başarılı	143	4,13 ^a	0,52	16,482***	0,000 (Tukey ve Scheffe ile)
	Orta Düzey	235	3,88 ^b	0,53		
	Başarısız	14	3,44 ^c	0,74		

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

¹Aritmetik ortalamalar üzerindeki farklı harfler, değişkenin düzeyleri arasında istatistiksel bakımdan farklılık olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının kendilerini okul faktöründe değerlendirmeleri Tablo 6'da gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, öğretmen adaylarının kendilerini bu faktörde seçilmiş tüm değişkenlerde olumlu yönde değerlendirdikleri ve aritmetik ortalamaların ilk faktöre kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Okul faktörü için elde edilen aritmetik ortalamaların en düşüğü 4,16, en yükseği 4,52'dir.

Öğretim türü, ortaöğrenim türü ve bölüm/programa isteklilik istatistiksel açıdan önemli bulunmaz iken; yalnızca iki değişkende istatistiksel açıdan anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Bu faktöre ilişkin aritmetik ortalamalar, cinsiyet değişkeninde kadın adaylarda $\alpha = .01$, bölüm/program değişkeninde ortaöğretim öğretmen adaylarında $\alpha = .05$ düzeyinde daha yüksektir. Başarı algısı değişkeni ise yalnızca en küçük farka dahi duyarlı olan LSD testinde farklılık göstermiştir. Kendini başarılı olarak algılayan öğretmen adaylarının bu faktördeki özdeğerlendirme puanları, başarısızlık algısına sahip olanlardan daha yüksektir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Özdeğerlendirmelerinin (Okul Faktöründe), Seçilmiş Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	n	X ¹	SS	F/t	P
Cinsiyet	Kadın	199	4,52	0,48	3,144**	0,002
	Erkek	193	4,34	0,61		
Öğretim Türü	Normal	233	4,43	0,53	0,019	0,985
	İkinci	159	4,43	0,59		
Ortaöğrenim Türü	Genel Lise	292	4,41	0,58	-1,146	0,253
	Diğer	100	4,48	0,47		
Bölüm/Program	İlköğretim	265	4,39	0,54	-2,257*	0,025
	Ortaöğretim	127	4,52	0,58		
İsteklilik	Evet	304	4,47	0,51	1,942	0,055
	Hayır	88	4,32	0,68		
Başarı Algısı	Başarılı	143	4,50 ^a	0,61	3,166	0,043* (LSD ile)
	Orta Düzey	235	4,41 ^{a b}	0,49		
	Başarısız	14	4,16 ^b	0,83		

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

¹Aritmetik ortalamalar üzerindeki farklı harfler, değişkenin düzeyleri arasında istatistiksel bakımdan farklılık olduğunu göstermektedir.

Öğretmen Adaylarının Paylaştıkları Diğer Hususlar

Ölçme aracının sonunda yer alan “Okul Deneyimi II dersine ilişkin olarak paylaşmak istediğiniz hususlar varsa lütfen yazınız.” yönergesi doğrultusunda yazılanlar aşağıda verilmiştir.

- Öğretmenlik mesleğini ve zorluklarını yaparak ve yaşayarak öğrendim. Ayrıca alan bilgim de arttı. Bu ders sayesinde acemiliğimi üzerimden atacağıma inanıyorum. (f=18)
- Uygulama öğretmenlerinin iyi seçilmesi gerekir. Geleceğin öğretmenlerine iyi birer örnek olabilecek öğretmenler seçilmeli. (f=6)
- Hazırladığımız raporlar çok zamanımızı alıyor. (f=5)
- Bazı öğretmenler rehberlik etmekten çok, sınıfı öğretmen adaylarına bırakıp gidiyorlar. Kısacası ilgisiz idiler. (f=5)
- Yarıyıl başlarında uygulama okullarının değiştirilmesi, farklı düzey ve kültürdeki öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerle iletişim olanağı sağlayacağından daha yararlı olabilir. (f=4)
- Ders amacına uygun olarak işlenmiyor. Fakülteadaki uygulama öğretim elemanlarının sıkı bir şekilde denetim yapması gerekir. Ayrıca bu uygulamalara ilişkin dönüt verilmeli ve aksayan yanlar düzeltilmeye çalışılmalıdır. (f=3)

- Uygulama okulundaki yöneticiler, öğretmen adaylarına karşı otoriter ve ilgisiz davrandılar. (f=2)
- Bu dersin amacına ulaşabilmesi için, fakülteadaki ve okullardaki öğretmenlerimiz koordineli çalışmalı, sürekli iletişim halinde olunmalıdır. (f=2)
- Sınıflardaki öğretmen adayı sayısı fazla olduğundan bazı zorluklar yaşadık.
- Uygulama öğretmenim beni notla korkutmaya çalıştı.
- Etkinliklerin anlatıldığı rehber kitapta bilgiler çok genel verilmiş. Etkinliklerin amacı ve uygulanma şekli konusunda biraz zorlandım.
- Bazı öğretmenlerin, öğrencilerine fiziksel şiddet uygulamalarından rahatsız oldum.
- Bazı uygulama okullarının eksiklikleri var.
- İmkân olursa, uygulama için köy okullarına da gönderilmemiz daha iyi olabilir.

Bu maddelere ek olarak, bir öğretmen adayının ayrı bir sayfaya yazarak verdiği metin kendi ifadeleriyle ve yorumsuz olarak aşağıda sunulmuştur:

“22 yıllık deneyimi olan uygulama öğretmenim, ilk görüşmemde ‘öğretmen adayı istemediğini, çünkü dersini böldüklerini’ söyledi. Bir sonraki hafta, ders konusunu sınıfta ben anlattım. Ardından, uygulama öğretmenim ben hiçbir şey anlatmamışım gibi sinirli bir şekilde tahtaya çıkıp benim anlattıklarımı tekrar etti. Dersin bitiminde kendisinden dönüt istediğimde, ‘Anlatımını hiç beğenmedim. Biraz yaratıcı olmalıydın. Kimyasal tepkime böyle mi anlatılır? İnsan sınıfa birkaç bilye getirir, hangi açı ile atılırsa çarpışma meydana gelir, diye açıklar değil mi? Ne bileyim farklı şeyler de yapabiliirdin.’ dedi. Öğretmenimize bunu yapmam için yeterli deneyime sahip olmadığımı belirttim. Bu durum beni çok kızdırmıştı. Ama gerçek yıkımı üniversiteye gelirken yaşadım. Ders anlattığım sınıftan iki öğrenci de benimle aynı otobüsteydi. Onlar beni teselli etmeye çalıştılar. Öğretmenin her zamanki tavır olduğunu, dersi iyi anlattığımı, istersem onlara soru sorup bunu test edebileceğimi söylediler. Hayatımın şoklarından birini yaşadım. Öğretmen nasıl bir tutum sergilemişti ki, öğrenciler öğretmenin bana söylediklerini anlayabilmişlerdi. Sanki öğretmen bana bu sözleri derste söylemişti. Ben bir dönem boyunca o sınıfa nasıl girecektim. Öğrencilerin beni tekrar dinlemelerini nasıl sağlayacaktım. Bana yardım etmesi için görevlendirilen insan, yardım etmek bir yana köstek olmuştu. O gün bir kez daha anladım ki herkes öğretmen olamaz.”

TARTIŞMA

Araştırma bulgularına göre, deneklerin geneli için elde edilen aritmetik ortalamalar en yüksekten en düşüğe doğru şöyle sıralanmaktadır: Öğretmen adayı okul faktörü ($X=4,43$), öğretmen adayı kişisel çaba faktörü ($X=3,96$), uygulama öğretmeni ($X=3,93$), uygulama okulu ($X=3,87$), öğretim elemanı ($X=3,82$), okul müdürü ($X=2,48$). Bu ortalamalar için ayrıca t testi uygulanmış ve yapılan on beş karşılaştırmanın on ikisinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. İkili karşılaştırma Tablosi Ek B’de verilmiştir.

Bu veriler, deneklerin en olumlu yönde kendilerini, en olumsuz yönde okul müdürlerini değerlendirdiklerini göstermektedir. Olumlu olarak değerlendirilmekle birlikte en düşük ortalama öğretim elemanları için elde edilmiştir. Bu durum, beklentilerin aksine uygulama öğretim elemanlarının uygulama okullarıyla yeterince iletişim kuramamasından kaynaklanabilir. Özellikle Okul Deneyimi II dersinde, öğretim elemanları kendilerini fakültede kuramsal derslerini yapmakla yükümlü görmekte; haftalık ders yüklerinin yoğunluğu nedeniyle de, adaylar okulda iken onlar zaten programlarındaki diğer derslerle meşgul bulunmaktadır.

Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının yalnızca uygulama okul müdürünü olumsuz yönde değerlendirdiklerini göstermektedir. Seçilmiş tüm değişkenlerde okul müdürleri için ölçütün altında değerlendirme yapılmıştır. Bu bulgular, birçok öğretmen adayının okul müdürlüğü hakkında olumsuz inançlara sahip olduklarını gözleyen Lee, Chi ve Walker (2000)’in bulgularıyla tutarlıdır.

Uygulama okulu normal öğretimde olan, ortaöğretim öğretmenliğine hazırlanan ve öğretmenlik programını isteyerek seçen denekler tarafından daha olumlu olarak değerlendirilmiştir. Bu araştırmada, uygulama okulu genelde olumlu yönde değerlendirilmekte ve bazı denekler tarafından uygulama okulunun engelleyici bulunduğu Cambers ve Roper(2000)’in bulgularıyla çelişmektedir.

Uygulama öğretmenlerinin değerlendirilmesinde, yine normal öğretimde olan ve öğretmenlik programını isteyerek seçen deneklerin daha olumlu oldukları gözlenmiştir. Uygulama öğretim elemanları ise, yalnızca ortaöğretim öğretmenliğine hazırlanan denekler tarafından ve büyük bir farkla daha olumlu bulunmuşlardır.

Öğretmen adayları kendilerini kişisel çaba faktöründe, okul faktöründen daha düşük düzeyde değerlendirmişlerdir. Her iki faktörde kadın ve ortaöğretim öğretmenliğine hazırlanan, deneklerin daha olumlu oldukları gözlenmişken; kişisel çaba faktöründe buna öğretmenlik programına isteyerek katılan ve kendini başarılı olarak algılayan denekler de eklenmiştir. Bu, önceki gözlem ve beklentilerle de tutarlıdır.

Cinsiyet, deneklerin kendilerine ilişkin değerlendirmeleri dışında önemli bir değişken bulunmamıştır. Ancak anlamlı farklılığın gözlemlendiği iki sınamada da Brandon(2000)'in bulgularının aksine kadın ortalamaları erkeklere kıyasla daha yüksektir.

Açık uçlu soruya verilen yanıtlar, deneklerin dersi yararlı bulduklarını; ancak daha etkili olabilmesi için, uygulama süreci ve işbirliğinin geliştirilmesi gereğini hissettiklerini göstermektedir. Daha az sayıda denekten yanıt alınmış olmakla birlikte, bulgular Bakıoğlu, Gürdal ve Berkem (2000), Güven (2004), Cambers ve Roper (2000)'in bulgularıyla da tutarlıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile eğitim fakültelerinin akreditasyonu için geliştirilmesi beklenen "fakülte-okul işbirliği" sürecinde önemli bir basamak olan Okul Deneyimi II dersinin uygulamadaki görünümü, öğretmen adaylarının gözüyle betimlenmeye çalışılmıştır. Okul müdürleri dışında yapılan değerlendirmeler olumlu olmakla birlikte; gerek açık uçlu soruya verilen yanıtlar, gerekse öğretim elemanlarının kişisel gözlemleri sürece ilişkin kimi sorunlar olduğunu göz önüne sermiştir.

Araştırma bulgularının, işbirliğini geliştirme sürecine katkıda bulunabileceği; gerek uygulama okulları gerekse eğitim fakülteleri için yararlı olabileceği düşünülmektedir. Ancak bu çalışmanın, yalnızca bir fakültede ve bir ders için yapılan değerlendirmeyi yansıttığı göz ardı edilmemelidir. Yeniden yapılanmanın bir boyutu olan fakülte-okul işbirliği konusunun da, kuşkusuz sistem bütünlüğü içinde ele alınmasına gereklilik vardır.

Bu çalışmanın ışığında geliştirilen öneriler aşağıdaki verilmiştir:

1. Okul uygulama koordinatörlüğü görevini de üstlenen okul müdürleri için düzenli olarak seminerler verilmelidir. Bu seminerler, uygulama öğretmeni için düzenlenenlerden ayrı düşünülmeli; okul müdürlerinin

bu süreçteki rol beklentilerine uygun konuların tartışılacağı biçimde olmalıdır.

2. Uygulama öğretmenleri ve uygulama öğretim elemanları, bilgi ve deneyimlerin gerçekten paylaşılacağı çalıştaylarda bir araya getirilmeli; yarıyıl başında planlama, yarıyılın bitiminde de değerlendirme yapımları sağlanmalıdır.
3. Ülke genelinde durum değerlendirmesi yapılmalı ve mezunlar izlenerek bu süreçte gereksinimlerin karşılanma düzeyi araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Bakioğlu, A., Gürdal, A. ve Berkem, M.L. (2000). Okul deneyimi I uygulaması konusunda fakülte ve bakanlık elemanlarının görüşleri ve mesleğe bakışları. *IX. Ulusal Eğitim Kongresi*, 27-30 Eylül, Erzurum: Bildiriler I, 112-125.
- Brandon, D. P. (2000). Self-efficacy:gender differences of prospective primary teachers in Bostwana. *Research in Education*, 64 (36).
- Cambers, G. N. and Roper, T. (2000). Why students withdraw from initial teacher training. *Journal of Education for Teaching*, 26(1), 25.
- Girod, M. and Cavanaugh, S. (2001). Technology as an agent of change in teacher practice. *T H E Journal*, 28 (9), 40.
- Güven, İ. (2004). A qualitative study of perceptions of prospective social studies teachers towards school practices. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4 (2), 291-300.
- Halbach, A. (2000). Trainee chane through teacher training: a case study in training English language teachers in Spain. *Journal of Education for Tecahing*, 26 (2), 139.
- Lee, K., Chi, J. and Walker, A. (2000). Pre-service primary teachers's perceptions about principals in Hong Kong: implications for teacher and principal education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 28 (1), 53.
- Toprakçı, E. (2001). Okul deneyimi II dersinin teori ve pratiği. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 7-9 Haziran, Bolu: Bildiriler III. Cilt, s: 1390-1396.
- Williams, H. S. and Alawiye, O. (2001). Assessment: lessons learned from a year long undergraduate teacher education pilot program. *Journal of Instructional Psychology*, 28 (4), 229.
- YÖK/DB. (1998). *Fakülte-Okul İşbirliği*, Ankara: Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.

EK A
ÖLÇME ARACINDA YER ALAN MADDELER VE FAKTÖR YÜKLERİ

Uygulama Okulumda:

1. Temizlik ve düzene önem veriliyordu. (0,673)
2. Bize öğrenci gibi değil, meslektaş gibi davranılıyordu. (0,568)
3. Öğrenciler, teneffüste ihtiyaçlarını başkalarını rahatsız etmeden karşılıyordu. (0,597)
4. Görev yapanlar, birbirlerine karşı kırıcı olabiliyordu.* (0,538)
5. Öğretmenler bu okulda görev tapmaktan memnun görünüyordu. (0,671)

KMO = 0,710 $\alpha = 0,58$

Bartlett's Test = 146,365   P = 0,000

Tek faktör, toplam değişkenliğin % 37,41'ini açıklamaktadır.

Uygulama Okulumun Müdürü:

1. Bizim uygulama okulundaki sorunlarımızla ilgileniyordu. (0,876)
2. Okulun nasıl yönetildiğini anlamamıza yardımcı oluyordu. (0,878)
3. Ders dışı etkinliklere katılmamızı sağlıyordu. (0,776)
4. Bir yönetici olarak varlığını hissettiriyordu. (0,792)

KMO = 0,795 $\alpha = 0,85$

Bartlett's Test = 698,793   P = 0,000

Tek faktör, toplam değişkenliğin % 69,20'sini açıklamaktadır.

Uygulama Öğretmenim:

1. Ders saatlerinin dışında da bize zaman ayırıyordu. (0,538)
2. Bizim yanımızda öğrencilerini küçük düşürüyordu.* (0,597)
3. Derste öğrencileri korkutarak disiplin sağlıyordu.* (0,553)
4. Öğretmen adayı olarak bize eşit biçimde davranıyordu. (0,460)
5. Dersi sınıftaki gözde öğrencileriyle işliyordu.* (0,451)
6. Başarısız öğrencilerin öğrenmeleri için ek çaba gösteriyordu. (0,662)
7. Sınıftaki varlığımızdan rahatsızmış gibi görünüyordu.* (0,507)
8. İşini sevmediği her halinden belli oluyordu.* (0,632)
9. Okuldaki çalışmalarımızı gözlemliyor ve değerlendiriyordu. (0,666)
10. Model alabileceğim bir kişiliğe sahipti. (0,722)
11. Bizi mesleğimizden soğutacak biçimde konuşuyordu.* (0,563)

12. Dersine hazırlıksız olarak geliyordu.* (0,432)
13. Derste bizden beklenen etkinlikleri yapmamıza fırsat veriyordu. (0,411)
14. Dersine zamanında giriyordu. (0,560)
15. Mesleki gelişmeleri izliyordu. (0,710)
16. Gerekli öğretim araç-gereç, kaynak ve ortamı sağlıyordu. (0,658)
17. Sınıfta düzeni sağlamakta güçlük çekiyordu.* (0,435)
18. Etkinliklerimize ilişkin izlenimlerini bizimle paylaşıyordu. (0,659)
19. Sınıf dışı etkinliklerde (tören, toplantılar vb.) biz rehberlik ediyordu. (0,521)

$$KMO = 0,902 \quad \alpha = 0,88$$

$$Bartlett's Test = 2418,05 \quad P = 0,000$$

Tek faktör, toplam değişkenliğin % 32,90'ını açıklamaktadır.

Fakültedeki Uygulama Öğretim Elemanım:

1. Her hafta, derste yapmamız gereken etkinlikleri açıklıyordu. (0,819)
2. Yaptığımız etkinlikleri haftalık olarak izliyordu. (0,793)
3. Etkinliklere ilişkin çalışmalarımızı bir ölçme formuna kaydediyordu. (0,702)
4. Plan, öğretim ve değerlendirme araçları vb. hazırlıklarımızda rehberlik ve danışmanlık yapıyordu. (0,728)
5. Yaptığımız etkinliklere ilişkin başarımız konusunda bize dönüt veriyordu. (0,776)

$$KMO = 0,771 \quad \alpha = 0,88$$

$$Bartlett's Test = 707,507 \quad P = 0,000$$

Tek faktör, toplam değişkenliğin % 58,49'unu açıklamaktadır.

Öğretmen Adayı Olarak Ben:

	<u>I.Faktör</u>	<u>II. Faktör</u>
1. Etkinlikleri planlı ve düzenli olarak yaptım.	0,588	
2. Uygulama okulumun kurallarına uymakta zorlandım.*		0,465
3. Öğrencilere önderlik yaptım.	0,547	
4. Ders araçlarını etkili biçimde kullanmakta sorunlar yaşadım.*	0,408	
5. Uygulama öğretmenimin sorumluluğundaki etkinliklere katıldım	0,481	
6. Verilen görevleri yaparken öğretmenimin ders programını aksattığım oldu.*		0,447
7. Öğrencileri işbirliği içinde çalışmaya yönelttim.	0,638	
8. Kişisel ve mesleki yaşamımda örnek olmaya çalıştım.	0,625	
9. Okul yönetimi ve öğretmenlere sorun yarattığım oldu.*		0,454
10. Alanımdaki gelişmeleri yakından izledim.	0,621	
11. Bilgi ve becerilerimi geliştirmeye çalıştım.	0,620	
12. Zamanın etkili kullanımında kendimi başarısız görürüm.*	0,526	
13. Öğrencilerle ilişkilerimde ölçüyü kaçırdığım oldu.*		0,562

$$KMO = 0,823$$

$$\alpha_{f1} = 0,75$$

$$\alpha_{f2} = 0,60$$

$$Bartlett's Test = 948,186$$

$$P = 0,000$$

I. Faktör % 27,42 ve II. Faktör %13,90 olmak üzere, her iki faktör birlikte toplam değişkenliğin % 41,32'ini açıklamaktadır.

* Maddenin sonunda verilen yıldız simgesi, olumsuz anlam taşıyan ve veri girişi ters (5'ten 1'e doğru) yapılan maddeyi göstermektedir.

EK B*
ÇİZELGE 7. ARAŞTIRMANIN BOYUTLARI İÇİN İKİLİ KARŞILAŞTIRMA

	Aritmetik Ortalama	Okul Müdürü	Uygulama Öğretmeni	Öğretim Elemanı	Aday (Kişisel)	Aday (Okul)
Uygulama Okulu	3,87	***			**	***
Okul Müdürü	2,48		***	***	***	***
Uygulama Öğretmeni	3,93			*		***
Öğretim Elemanı	3,82				**	***
Aday (Kişisel)	3,96					***
Aday (Okul)	4,43					

*Tek yıldız $p<.05$, iki yıldız $p<.01$, üç yıldız $p<.001$ düzeyinde, ilgili ortalamalar arasındaki istatistiksel farklılığı göstermektedir.

Alınış Tarihi: Haziran 2006
Hakemlerden Dönüş: Kasım 2006